

نومرو : ۸۹

اجتهاد

اداره خانه

ایستانبول . جفال اوغلند

دائرة اجتهادده

" Idjtihad " Constantinople

دوردنجی سنه

حریت فکریه به خادم

پنجشنبه کونلری چیقار اجتماعی، ادبی مجموعه

مدیر مرخص : الہامی صفا

۱۶ کانون ثانی ۱۳۲۹

آبونه

سنه ۱۳۲۹

تورکیا ایچین : ۵ غروش ۳۰ غروش

ممالک اجنبیه ایچین ۱۵۰ فرانق ۱ فرانق

نسخه سی ۵۰ یارم

تماميله محوايتمكدن عاجز در . فقط اونلرڭ دائره تحريپلريني
كوچولتمك پك قابلدز .

تاريخ عثمانى پك چوق قيد ايتدى : براز حریت ،
براز سربستی ، براز يگيلىك ايسته ين هر حر كتك قارشيسنه
كفلى برقفا چيقدى . صيريتاراق اولماز ، ديدى وعصر -
لرجه بوت كرر ايتدى .

فقط ، چوجوقلرى يكرمى كونك ايچنده يوقدن
نه لر وار ايدمن يكرمنجى عصر ده آرتق بويك سوكمه يه جك
گيبي گورونيور . شيمدى يكرمنجى عصر ك تورك واسلام
كنجلىرى ، همشيره لرى ايچون چاليشيركن قارشيسنه چيقان
كفلى قافاده واسكى قوتك يرينه برار خوف گوروليور .
بوده طيبي دكيدر ...

اجتهادك قادين مسئله نه قارشى پك بويوك برعلاقه
گوسترمه سي ، اوز ايچون نيكيين اولديغندن در .
بوكونكى پوسته ايله كلن قريملى (ترخان) تانار
قادينلرڭ حيات مدنيسنه عائد مهم بر حواذثى محتويدر .
قازان ، اوزمبورغ ودها بر چوق شهرلرڭ قادينلرى
مكرراً واقع اولان مراجعتلرى اوزدرينه شيمدى عمومى
كتبخانه لره ، قرائتخانه لره كيره بيلمكده در . (ترخان)
« شرق كوشه سي آقشامى » عنوانلى بىندى شايان دقت
بولدق ، برمسامره ليلىه ي تصوير ايدىيور ، نقل ايدىيور :
« حقيقه شرق كيجه سي ! . بر چوق خانملر ، قيزلر
كيى اوروپاليلر كيى ، كيى مى اليسه لرى كينمش ،
اركلكرىمز آراسنده كنىيور ، كنديلرى غايت حر
وجسور عدايدىيورلر . ادب وناموس صيره سنده اركلكره
نمونه اولاييله جك درجه ده ايديلر . »

« بز اركلكر اونلرى اورتيه چيقارماماق زنجيرلريمزله
اونلرى باغلاماق ايسته سه كده موفق اولاماياجمىز . زيرا
بزم قانونلريمزدن دها قوتلى رقوت واردركه - طبعندر .
اوڭا قارشى كيدلر ، طبعك قانونلرى بوزولماز ، ييقلماز ،
تبديل ايديله مز . »

اوجسون سهار كده كى اظلال انهرام ،
اولسون دامارلر كده كى قان نور انتقام !
اى دبو ظلمى خنجر كينيله چكده ين
اى شانلى اردولل اميدمه پارلاسن !
ماضى پرمفاخرىكڭ تيره سين بوتون
آلاس باقىشلى آبلرى اوستنده - ونگوڭڭ
آلدشمنك باشنده كى تاج مكو كى .
يبرت پرده ليالى بر آلتون گونش كى ؛
سوندورمه هيچ اميدكى اى محترم قادين .
شفتلى كوزلرڭ شب مائله دولاسين ...
برسف ضيا

هَفَّتِه نَامَه

قادين وتستر مسئله نه دائر اجتهاد اداره سنه بر چوق
مكتوبلر كونده ريليور ، قارئلردن بعضلرى اجتهادك بو
مسئله دن بر آرز دها يوكسك و بر آرز دها چوق ، لازم
كلديكى قدار اهميته بحث ايمه سنى بالذات كله رڭ رجا
ايدىيورلر . حتى ضايمادىغمز ، اسمنى ده مع التأسف
اوكره نه مديكمز برخواجه افدى ، بالخاصه قادين مسئله نه
دائر اجتهاد صاحبيله كوروشمك و بومسئليه قارشى
ايديلن هجوملره دى بر نظره مدافعه ده بولونماق اوزره
اجتهادك وساطتى طلب ايتك ايچون مطبعيه قدار كلدى .
غالبا كره زمين ، منفعتلى ايچون دى آلت ايدىورك
افكار عموميه ي آلتاماق ايسته نلردن قورتولامايه جق ؛
بويله لرى ، حضرت عيسايه حرب الهى مارسه اينانديقلرى
قدار اينانان پارس خلقكڭ ايچنده ده كنديلرى بسله ين
برحيط بولماقده درلر . واقعا اونلر بوراده كيلر گيى فنون
جديده يه تعرض ايديله جك قدار بال قاباغى دكلدرلر .
فقط ينه آرا لرنده صوك عصر ك اك بسيط انكشافاتنه
اعلان خصومت ايدمن طاتلى صو فرنكلرى موجوددر .
پك اى آكلاشيليور كه مدنيت حاضره قوله را ميقر وى
بوسبوتون محو ايدمه ديكي گيى بو نوع ميقر وبلرى ده

کچنلرده رومانیا قریلیچەسی «ئەلیزابەت» ڤەتەنچە سەنە دوربە تۆلدى مەنەسەتە بکەر شەدە جەرا ئیدیلەن شەنەکلەردن پک آزبخت ایتەش وەبو اختیار قریلیچەنە «قارمەن سەلوا» نامیلە دە عالم ادبیاتە مەم بر قریلیچە موقەنە مالک اولدوغنی سولە مەشەدکە تورکچە هیچ راتری تر جەایدیلە مەش اولان قارمەن سەلوانک فرانسوزجە بر حکایە سنی تر جە ایتەک ، اونى هیچ طانیمايان قارۇلرە براز طانیتماق ایستەدک :

— دراغومیرا —

تاناارلرک ریسى اولان قریم گرای باغچە سەرایدە مەختەم بر سەرایە مالکەدی . نە بو قادار مەنطەن تەرشات ، بولە مەشەش آلتونلر ، نەدە بو قادار مەجۇهەت گوزولە مەشەدی . بارکیرلرک دیزکیرلر پازیل یاریل پارلار ، اوزەنکیر و مەموزلر بوتون صاف آلتونلر ، اورتولر اکتەنکین نەشەرلە مەزین ایدی . قریم گرای مەیتەلە بارکیرە بیدیکى وقت کونش بو آرزەدن کچەنک بر باشقە کونش اولوب اولما دیغنی کەندى کەندى سوزاردى .

مەعتى آرمەندە ، سوچا وادەن کلەشەندە هنوز پک چوجوق ایکن برلکەدە کتیردیکی کەنج بر رومانیا لی واردى .

بو کەنج ڤطریف ، ایغە ، نازک بر بوی ، باشنى جریجولەین قیو جریق صاچلری واردى . بالکیر ، کوزلرندە بر مەنای کدورت گورونیردی . اکثراً ، کەندى کەندى کیم اولدیغنی سوزار ، کیمسە اونى بیلمەزدى .

قریم گرای ، اونى کوزەل بر قادینک قوللری آراسەندن زورلە ، وورراق آلمشدى . فقط اودە بو قادینک والەسە سىمى یوقسە مەرضە سیمى اولدیغنی بیلمەوردى .

بو بولونان چوجوق پک مەجبب ایدی . قریم گرای ، اکثراً ، اونى مەجبب بر سەرقە مەنسوب گیبى کوروردى .

کەنج ، بر آقشام ، سەرایک چولەشەندە ، دوستانە بر طور وادایلە بر وستی اوموزشە سوزەن آراسیمرا باشنى کەندیسەنە دوغرو چویرەن آراب قیصراغنە یاضلانمش دوریوردى .

اوزون بر کز بیدەن عودت ایتەش ، تەقریری تەقدیم ایچون قریم گرایک نەزیدە قبول اولونماینی بکەلە یوردى ، مەتفکر بر حالەدە ، ضیاسی قرەدە داغلا نالان چەشە مە باقوروردى .

سەرایک بر نصفنى بر ظلمت استیلا ایتەش . دیکر نصفی ایسە بالەکس قرک ضیاسنە غرق اولمش ایدی .

کەنج آدمک نظری لاقیدانە ، آرقالزەدن قریم گرایک حرى فرق ایدیلەن آلتون قەسلى نەجەرلە انعطاف ایدیوردى . اورایە قاپانمش حوری لرە ، مەجوسە لرە غائەب جوق حکایە لر سولە نیردی . فقط کەنج خریستیان اورادەن قورقار ، کدرى و مەملکتە

اولان اشتیاق تزايد ایدەردى . بردنبرە متحرک بر پارماقلىق یاواشجە نیم آچلەدی . و دیشاردەن قرک ، ایچریدەن لامبانک قیزیل ضیاسەندە مچەسز ، غایت گوزەل بر کەنج قیز جەرەسنى گوروندى .

بوتون وجودى تیرەدى ، جەدا خیرلى بر تصادفە ، کەنج افندیسنى تەدید ایدەن بر تەلکە استەمام ایتەش کبی . قیصراق بوشنى اوزاتدى .

اورادەکی کەنجلر ، کوزلری کویامە قنطالیس ایغش و بر برلرینە چنبرلەنمش کبی بکەدیرلرینە باقیدیلر .

اوشادە آباق پا قیریلری ایشیدیلدی ، پارماقلىق قاپاندى . و کەنج ، خانک نەزیدەنە جاغیرلەدی .

ایرتە سى آقشام نینە چەشەنک اوکەندە بولوندى . و تەکرار اونى مەشادە ایتدى . اوچەنجی آقشام ، کەنج قیز ، اکیلە رک میریلەندى :

— اکر خریستیان ایسە کى قورتار ! نیم اسمم دراغومیرا ، — اوت خریستیانم ، سنى قورتارم جاغمم ، نیم اسممە (پاروو) در .

کەنج قیز ، یاواشجە پارماقلىق قاپادى .

ایرتە سى گون . قریم گرای ، بوتون مەیتەلە بر ابر بیکى جرحە کیدیدوردى . اوزەندە الماسەن برهلالی موجود اولان کورکەن مەمولى بر سە پوش باشەندە اولدیغنی حالەدە ، قەسلى نەجەرلە آرقەسەندە بوتون قادینلرک ، اسیرلرک ، بالخاصە ، کەندیسى ایچون بو بوندىکی دراغومیرانک انطاسانک اوزەرنە تەئیت ایدەلە بکەنى بیلە بیکى ایچون قیصراغنى اوتە مە بری مە اویناتیور ، شاخە قالدیر ییوردى .

بو دراغومیرا اسەندەکی اسیرە حسن و لطافتەدە او قادرم شهور ایدی کە قریم گرایک دشمەنلری هپ اوندن بو شکار قیمەندارى قاپانغى دوشونورلردى .

دراغومیرا ، سترەسز ، مچەسز کیمسە مە کورونمەمک ایچون اک مەشەش جزالرە تەدید ایدیلردى .

ایرى کوزلری پارماقلىک اطرافەدە کزینیوردى . فقط قورقەدیغنی ایچون قریم گرایە باقيور ، اونک اطرافەدە درت نەلە گیدەن (پاروویە) باقيوردى . اوزون بر زماندن برى اونى قەلبدە طاشیورایدى .

غیبوتلری اوچ هفته قادار سوردى ، و تاناارلر پک ذى قیمت غنیمت لرە عودت ایتدیلر .

پاروو حریدە یارارلقلر کوستەرمەش و گرایک اوزەرنە فیلاتیلان بریا تاغاندن گرای قورتار اراق دشمەنک قفاسنى یارمەشدى . خان ، سرایندە ، بوتون بىدکاتنى ، ابراز خدمت ایدەنلری اطرافنە طوبایلە راق تلطیف ایتدى . نهایت ، پاروویە دونەرک :

— سنی براله گیی سوه جگم ! سانا اوليا کيي پرستش
ایده جگم ! سانا ائندم کيي خدمت ایدجگم . چونکه سن بنی،
بم ناموسی برسفیک تماندن قورناردک .

پاروو اونی، قتره سن کوکسنه دوغرو چکلدی . اونکله
کندیسنی آیران بوتون ضرباتی چیقاردی . اووقت سناک
آلنده کی قادیلرک آڭ گوزهلنه مالک اولماقنن متحصل برمستی
سعادت دويدی . بلا انقطاع :

— سن بم حیاتدن دهاعیزسک ! دیه تکرار ایدیوردی .
هرایکینسی ده سکونت بولونجه بربرلرینه عذابلرندن، اسکی،
پک اسکی خاطرهلرندن ، قاجیرلارلرندن بحث ایتدیلر .
دراغومیرا :

— سنی نره دن قاجیردیلر ؟ دیه صورتی :

— سوچاودن .

— بنی ده ! سود ننه مک اسمنی حالا اونو تادم . اونا
تومازا تسمیه ایدیلوردی .

پاروو :

— بنکی ده اوله . دیه حایقیردی .

— بم کوچوک برادرلرم ده واددی . برسنه (بوغدان)
دیرلردی . اونه کی هنوز قونداقده گوزل، کوچوک بر بوغدایدی .
اونا « طوت باقیم » دیه رک آلی دوقوندیرلردم .

بردنبره پاروو ، صیچاردی ، دیواره یاصلا ندی ، یوزنی
ایکی ایله اورتدی . دراغومیرا کمال هیجانله قالقاراق :
— نه اولدک ؟ دیه صورتی .

پاروو، اونک اوکنده دیز چوکه رک بوینی کوسته ردی و:
— بونه در ؟ دیه صورتی .

نومیدانه بر فریاد ایله دراغومیرا کری به چکیلدی :

— فقط ... سن کیسک ؟ .

— اوت . سنک قاده شک ! .

و کمال مرارتله آغلاما به باشلادی .

برادر و همشیره اولما دیق لرینه بربرلرینی اقتناع ایچون
اوزون وقت بیپوده اوغراشدیلر ،

مختلف آدملر طرفندن آشیریلش لر و بربرلرندن آیری ،
بربرلرندن بحث اولوندیغنی هیچ ایشتمه مشلردی .

بوتون بوکیجه ائناسننده ، آرالرنده پک حزن بر محنة
وداع یکدی .

گوندوز اولدینی وقت ، قریم گرایه هر شیئی سویله مک
ایسته دیلر .

قریم گرای ، اوکنده بوینلری بوکولش ، ملول و محزون
دوران بوکنج چیتی یووک بر حیرتله قارشیلادی .

اونلر منحوس حکایه لرینی بیتیر بیتیرمن : قریم گرای :

— اویله ایسه . سزه شیمدی اولوم می لازم ؟ دیه
حایقیردی .

— سن ، اوغلم ، سن جدا پک عالی خدمت لر ابراز
ایتدک . سنک ایچون خدماتیگه قارشى هیچ بر مکافات گوره میورم ،
فقط بلکه بدنن ایسته یه جکک . بر آرزوک واردر . سویله !
نه ایسترسک مالک اولاجاکسک . بوخصوصده سانا ، سوز
وبریورم .

بونک اوزهرینه پاروو ، بارکیرینی مهموزلادی . آلتک بر
اشارتی اوزهرینه وقور حیوان بر دیزینی بوکدی و پاروو بوکسک
سسله حایقیردی :

— عظمتلوم ، آرزولرمدن برنی اسعاف ایتک ایسترسک ،
استرحام ایدرم ، خریستیان اسیره کدراغومیرای بانا ، زوجهم
اولماسی ایچون ، ترک ایت .

هریری مدهش بر سکوت استیلا ایتدی .

بردنبره قیپ قبرمیزی اولان گرایه انعطاف ایدن نظرلر
پک خلجانلی ایدی . او دیشرنی غیجیر داتور ، بیق لرینی ایصیریوردی .
نهایت :

— سن اونی طانیورمیسین ؟ دیه صورتی :

— دراغومیرای کیم طانیاز . فقط بن اونی کوزه لکی
ایچون زوجهم اولماسنی ایسته میورم ، اوده بر خریستیاندر .
کرای تکرار صوصدی . سوکنده نفسی اوزرنده یووک
برغله احراز ائتمش کئی :

— پک اعلا ! دیه حایقیردی . بن سوزیمی طوتاجاغم
ودوکون مان بوکون اولاجاق .

دراغومیرا بوتون سوزلری ایشیتمشدی . صاراریور .
و باشی دونیورمش گیی قولقلرینی طوتیوردی .

بردنبره دیزلری اوسته دوشدی ، و کندیسنی بوسفیلانه
حیاتدن قورناردیغندن و صد بر خریستیانه زوجهلر اولاراق
وبردیکنندن دولای حقه عرض شکران ایتدی .

کندیسنی بو بوتن چیرکین ، مستکره اختیار قادیله ، دیگر
قادیلرک قیصقا بچقلرندن قورتولیوردی .

کندیسنی سوه بر آدمک بردانه جک و ذی وقار و حیثیت
زوجهلر سی اولیوردی .

علی العجله بر راهب کتیریلدی . و پک ظریف کینمیش اولان
کلین ، باشقه بردنانه عاڭ بر موجودا یش گیی کندی اوکنده
دیزچو کک ایستین کئچ قهرمانه تقدیم ایدیلدی .

مراسم دینه ختام بولدقنن سوکره بوکنج چیفت ، هم وهند
شالاریله تزین ایدیلش اولان حجره زفافه گیردیلر . محنتم بر یاتاق
بکایوردی ، دیشاردن هیچ برسس نفوذ ایتمین بو معطر
اوطله کل رنکنده بر ضیا نشر ایدن طوانه معلق بر لامبا
واردی .

اوطله یه کیره کبرضه ، دراغومیرا ، زوجنک آقایلرینه قایاندی ،
دیزلرینی قوجا قلا یه راق دیدی که :

اساساً مظلّم اولان چهره سنده غملي وايكره نچ رنكلر ييدا
ايله يوردى ، برحالده كه شارلوت قوليمى دورته رك گيزلى
بر اشارتله بكا قيزك ياننده او قدر نازك و ملتفت اولما مقلغمى
اخطاره مجبور اولدى .

انسانلرك بويله سيبسز كنديلرينه الم ويره رك دائمى
راضطراب حالنده بولونما لرى قدر نى هيچ برشى مكدرد
ايتمز ؛ خصوصيله كوكللىرى هر درلو اذواقه كشاده اولمق
لازم كلن كنج كيمسه لر بهار عمرلرينك - فاجر كاذب
قدر انحق دوام ايدن - طاتلى كونلرينى ده بدلاجسه نه
مرا تله امرار ايدرلر سه اونلره دها زياته آجيرم . بونلر
نا قابل تعمير اولان خطالرينى ايرگج آكلارلر سه ده ايش
ايشدن كچمش اولور . ايشته بن بوفكر ايله مشغول
ايدم . اقشام اوستى كزيتيدن عودت ايتدك ، اولوده
سود ايچدك . سوز جهانك گرم وسردينه ، حياتك محن
واذواقه تعلق ايتدى . موسيو شيميدك ترسلكنى اولانجه
بلاغتمله تنقيد ايجون بونى فرصت انخاذا ايتمكدن كنديمى
منع ايده مدم . نهايت ديدم كه :

« حياتك فلاكتلى و آجى كونلرينه مقابل ذوقلى دملرى
يك آز اولديغنى سوبلر طورورز ؛ بكا قاليرسه ا كثر يا
حقسز يره شكايه ايدهرز . اكر جناب حقل بزده احسا
نلرينه قارشى قلمبىزى دائماً آچيق طوتسهق ، اونلرى
كوروب تقدير ايده بيلسهك اوزمان باشيمزه گلن برفلاكته
قارشى دها محتمل دها صبرى اولابيليردك » پاپاسك قارىسى
ديدى كه : « فقط بوزم اليمز ده ميدر ؛ نشئه مزه ، كدر مزه
بز كنديمز حاكم اولابيليرى يز ؛ بوكى انفعالات وجوده
نهرجه لره قدر تابعدر ؛ انسان خلقه مغموم اولابيلير .
صوكره بركدرمز اولديغنى زمان ده هيچ برشى بى
اكلنديرمز ، هر رده محيطمىزى و كندمىزى فنا بولورز »
بونده حقى اولديغنى تسليم ايتدم « او حالده » ديدم ،
بونشته سزلكى بر خسته لق نوعندن تلقى ايده لم و بونك
برچاره سى اولوب اولمديغنى كندى كنديمزدن صوروب
آراشديرالم » شارلوت بنى تصديق ايده رك ديدى كه :

— بزم تمم زده او ، چونكه آرتق حيات بزه برابر اولدى .
— فقط سبز خربستيانسگيز ، بو خصوصده سزك ايجين
برحكم و يره جك يته خربستيانلردر .

ره باندن و جسمانيلردن سركب بر هيئت تشكيل ايديلدى
واونلرك يكدبكرينيك قارده شى اولدقلىرينه عدم وقوفلردن
دولاي اوله لرى ايجاب ايتمه جكنه فقط جنايترينيك عقوى
ايجون هر برينك برمناستر انسا اتمه لرى لازم كله جكنه حكم
ايديلدى .

كالم باس ايله ملككلىرينه كنديلر و - وچاوا قيربنده ايكي
مناستر تائيس ايتديلر . پاروو كندينك كنى دراغوميرا تسميه
ايتدى .

اوراده بريسى باش راهب ، ديكرى باش راهبه اولاراق يك زياته
شايان نديس برحيات ايله ياشاديلر . كنج قادين اولو دوشكند
دعاى ، رحلتى و صوك ندهين قدسى بى بالكنز اونك الندن آلاق
ايسته دى .

پاروو اونك صارى آلنى ا پركن اوزون و بياض صفالى
ترييوردى . اوندن صوكرابر سنه دها باشادى ؛ و هابكيسى ،
هيچ برقانون انسانى نك اونلرى برى برلردن آيراماجاغى برده
بولوشديلر . — قارمن - سيلوا

سررر برير

(اجنه رار) ك تفرقه سى

وهرررر

۷

محررى : گوته

شارلوت كنديسى تشويق ايتمكدن خالى قالمديغى حالده ينه
هيچ بحثه اشتراك ايتدى . بويله بيانجى و مستغنى طورماسى -
قلت ادراك و معلوماتندن دكل - ترس بر طبيعته ، غريب بر
مشر به مالك اولماسندن ايلرى كلديگنى خطوط وجهيه سنده كي
مال خوشنودن استدلال ايتدم و بنى اك زياته متأسف
ايدن بو اولدى . استدلال چوق كچمه دن آچيق بر صورتده
تظاھر ايتدى : زيرا شالوتدن هيچ آريليان راهبك
كريمه سى فرهدريقد آرا مزده اولديغنى حالده شويله جه
بر كزيتى بايديغمز صروده فرهدريك آره صره بمله بالكنز
قالماسى وحتى شارلوته درجه مفتونيتى موسيو شيميدك